

Argumenter mot atomvåpenforbudet og hvorfor vi mener de ikke er gode nok

Vi har samlet de vanligste argumentene mot norsk signering av atomvåpenforbudet, og argumentene vi mener viser hvorfor de ikke er gode nok.

De vanligste argumentene

«Et forbud mot atomvåpen som ikke omfatter atomvåpenstatene, har ingen effekt.»

«Atomvåpenforbudet har lite støtte.»

«NATO må ha en troverdig evne til avskrekking. Tilslutning til forbudet vil svekke den evnen.»

«Å bli del av atomvåpenforbudet er i strid med våre NATO-forpliktelser.»
/ «Norge kan ikke bli del av forbudet som eneste NATO-land.»

«Forbudet legger opp til ubalansert og ensidig nedrustning, ved at ett og ett land slutter seg til traktaten.»

«Forbudet har svake verifiseringsordninger / innebærer et tilbakeskritt på verifiseringsområdet.»

«Et forbud mot atomvåpen som ikke omfatter atomvåpenstatene, har ingen effekt.»

- En forbudsprosess som inkluderer atomvåpenstatene ville vært det beste, men de ønsket ikke å være med. Et forbud uten atomvåpenstatene er et langt bedre alternativ enn ikke noe forbud.
- Heller ikke prosessene som gjaldt forbud mot landminer og klasevåpen omfattet stater som har disse våpnene. Forbudene har likevel hatt effekt, og ført til stigma, nedrustning og ikke-bruk – også for land som står utenfor avtalen, som USA.
- Atomvåpenstater har i flere tiår ignorert de rettslige forpliktelsene de har til å ruste ned og avskaffe atomvåpen (etter ikkespredningsavtalen art. VI). I stedet ser vi stormaktsrivalisering og opprustning. Dagens virkemidler og

instrumenter virker ikke godt nok, og det er nødvendig å skape sterkere press for nedrustning.

- Det må gjøres til en belastning å ha og true med å bruke atomvåpen, på lik linje med andre masseødeleggelsesvåpen. Et folkerettslig forbud er et velegnet instrument for å delegitimere og stigmatisere atomvåpen. Et forbud etablerer en sterkere norm mot atomvåpen – også om atomvåpenstatene står utenfor avtalen fra starten av.
- Et forbud vil gjøre det vanskeligere å utvikle nye våpen. Våpenprodusenter vil få større problemer med å finansiere produksjonen av ulovlige våpen. Omdømmet deres vil svekkes og vi ser allerede at flere fond og finansaktører trekker sine investeringer i selskaper som bidrar til atomvåpenproduksjon.
- Forhandlinger om nedrustning har vært fastlåst i lang tid. Atomvåpenforbudet har skapt bevegelse og ny dynamikk i det internasjonale arbeidet for atomnedrustning. Mens andre avtaler svekkes og brytes, er forbudet den eneste avtalen i framgang. Norge bør støtte FN-majoritetens arbeid, og ikke blokkere denne prosessen.

«Atomvåpenforbudet har lite støtte.»

- Det stemmer ikke. Forbudstraktaten ble vedtatt av et stort flertall av FNs medlemsland (122 stater) i juni 2017.
- Per desember 2019 har traktaten 80 signaturer og 34 ratifikasjoner, og antallet øker stadig. Forbudet trer i kraft når 50 land har ratifisert, og det kan skje allerede i 2020. Da vil atomvåpen være forbudt etter folkeretten.
- Tempoet for tilslutninger til traktaten etter ett år var høyere enn for noen annen traktat som regulerer masseødeleggelsesvåpen.

«NATO må ha en troverdig evne til avskrekking. Tilslutning til forbudet vil svekke den evnen.»

- Spørsmålet som diskuteres gjelder Norges posisjon. Norge har ikke atomvåpen, og norsk tilslutning medfører ingen rettslige forpliktelser for atomvåpenstater vi er i militærallianse med. Norsk tilslutning til forbudet verken kan eller vil tvinge USA, Storbritannia eller Frankrike til å ruste ned unilateralt. Derimot kan det bidra til å legge press på statene med

atomvåpen i NATO til å sette seg ved forhandlingsbordet med andre atomvåpenstater for å forhandle om gjensidig nedrustning.

- Å bli del av forbudet innebærer imidlertid at vi ikke lenger kan si at andre stater kan besitte og true med å bruke atomvåpen på våre vegne.
- Ved å hevde at atomvåpen har strategisk verdi i sikkerhetspolitikken, bidrar vi til å legitimere masseødeleggelsesvåpen. Atomvåpen er i dag forbundet med makt og prestisje. Om vi skal klare å bli kvitt atomvåpen, må disse våpnene stigmatiseres på lik linje med andre masseødeleggelsesvåpen. Så lenge atomvåpen anses som et legitimt stridsmiddel, vil vi ikke oppnå nedrustning i stor skala.
- Atomvåpenforbudet etablerer en ny og strengere norm mot atomvåpen, og er uttrykk for at et flertall av verdens stater anser det som utdatert, uakseptabelt og illegitimt å true med masse mord av sivile. Formålet med atomvåpenforbudet er altså å utfordre tanken om avskrekking. Om Norge mener alvor med beskyttelse av sivile i krig, menneskerettigheter, og humanitært engasjement, kan vi ikke samtidig delta i atomavskrekking.
- Robert Mood, generalløytnant og president i Norges Røde Kors, skrev nylig om atomavskrekking i [Morgenbladet](#): «Den utdaterte troen på at krig vinnes ved å drepe sivile er heldigvis erstattet av enighet om at slike angrep er etisk uforvarselige og i strid med folkeretten. Med dette følger også at enhver nytteverdi atomvåpen kan ha hatt, ikke lenger eksisterer. Atomvåpen har ingen militærstrategisk verdi.»
- Røde Kors bruker også uttrykket «atomflaks»: Vi har hatt flaks lenge, men kan ikke belage oss på at det fortsetter. Atomvåpen innebærer en enorm sikkerhetsrisiko. Om vi ikke klarer å avskaffe dem, vil katastrofen skje.
- Som forfatter Martin Amis skriver, er problemet med terrorbalansen at den ikke kan holde så lenge den må, nemlig fra nå og til solens død.

«Å bli del av atomvåpenforbudet er i strid med våre NATO-forpliktelser.» / «Norge kan ikke bli del av forbudet som eneste NATO-land.»

- NATO-medlemskap innebærer ingen forpliktelse til å støtte kjernefysisk avskrekking, og det er ingen automatikk i at atomvåpen skal være del av det militære samarbeidet. Det er ikke NATO som allianse som har atomvåpen, men tre av medlemslandene.

- Atlanterhavspakten fra 1949 (det juridiske grunnlaget for NATO-alliansen) omtaler ikke atomvåpen, og atomvåpen var heller ikke del av de første strategiske konseptene (politiske dokumenter). Det er først senere at kjernefysisk avskrekking har blitt tatt inn som en del av NATOs strategiske dokumenter.
- Det er ingen juridiske hindre for at NATO-land tilslutter seg forbudstraktaten. Det er slått fast blant annet i en [artikkel fra Harvard Law School](#) (juni 2018) og i rapporten «[The TPNW and its implications for Norway](#)» (september 2018). Også regjeringen konkluderer med det samme i [sin utredning om atomvåpenforbudet](#) (oktober 2018).
- Norge kan fortsette å være i militærallianse med atomvåpenstater, så lenge vi reserverer oss mot atomavskrekking på våre vegne. Det kan gjøres ved å ta inn fotnoter med reservasjoner i NATO-dokumenter som refererer til mulig bruk av atomvåpen. Det er ikke nødvendig å blokkere vedtakelsen av dokumenter som omhandler kjernefysisk avskrekking.
- Allerede i dag har NATO-land ulike posisjoner på atomvåpenområdet. Norge og flere andre land aksepterer ikke atomvåpen på sitt territorium i fredstid. Andre NATO-land har bestemt at det samme skal gjelde også i krig. Det har ofte vært splid innad i NATO om hvordan FN-resolusjoner om atomvåpen skal møtes. Norsk NATO-medlemskap har alltid vært kombinert med en selvstendig atomvåpenpolitikk.
- Å bli del av atomvåpenforbudet vil ikke stride mot våre NATO-forpliktelser, men vil bryte med forventninger fra atomvåpenstater i NATO. Norsk tilslutning til forbudet medfører en risiko for negative reaksjoner fra allierte. [Forskere har imidlertid bemerket](#) at konsekvensene av norsk tilslutning nok vil være mindre dramatiske enn debatten av og til kan indikere.
- Det finnes [en lang rekke eksempler](#) på at land i militærallianser med atomvåpenstater har inntatt avvikende standpunkt. De har valgt posisjoner som fra starten møter sterk motstand og kritikk, men i liten grad alvorlige reaksjoner.
- Hvordan tilslutning til atomvåpenforbudet skjer, har betydning, og Norge kan velge en framgangsmåte som gir minst mulig spenninger. [Faktorer som påvirker risikoen for negative](#) reaksjoner fra allierte er blant annet 1) hvor mange NATO-land som støtter traktaten, 2) hvor lang tid ratifiseringsprosessen tar og 3) i hvilken grad vi trækker allierte på tærne, for eksempel om vi blokkerer NATO-vedtak i stedet for å ta inn reservasjoner og fotnoter, og hvor strengt vi tolker traktatteksten, særlig med hensyn til transitt av atomvåpen.
- NATO har en [uttrykkelig målsetting om å «skape de nødvendige forutsetningene for en verden uten kjernefysiske våpen»](#). Å støtte et forbud

som skaper ny dynamikk i nedrustningsarbeidet, og som øker presset på balansert og gjensidig nedrustning, handler nettopp om å skape slike forutsetninger for en atomvåpenfri verden.

- Atomvåpenforbudet er ikke til hinder for å være i militærallianse med land som har atomvåpen. New Zealand, Thailand og Kazakhstan er eksempler på land som er i allianse med atomvåpenstater og som samtidig støtter atomvåpenforbudet.
- Det australske Labor Party [vedtok i desember 2018](#) at de vil signere og ratifisere forbudstraktaten når de kommer i regjering. Australia blir da eksempel på et land som er under atomvåpenparaplyen og som samtidig støtter atomvåpenforbudet.
- Regjeringen i Spania har inngått en [budsjettavtale som innebærer at de skal signere FNs atomvåpenforbud](#). Det er foreløpig uklart hva som vil skje videre, men Spania kan bli det første NATO-landet som signerer atomvåpenforbudet.
- Også på Island er det sterke krefter som er positive til å bli del av forbudet, [inkludert landets statsminister](#).
- Norge bør jobbe for å få flere NATO-land til å bli del av atomvåpenforbudet. Norge bør ta initiativer i NATO for å få på plass de nødvendige betingelser for å kunne slutte oss til forbudstraktaten.

«Forbudet legger opp til ubalansert og ensidig nedrustning, ved at ett og ett land slutter seg til traktaten.»

- Atomvåpenforbudet er en standard multilateral avtale. Alle folkerettslige avtaler som omfatter mer enn to land undertegnes ensidig i den forstand at hvert land signerer for seg. De kan imidlertid gjerne bli enige seg imellom om å signere flere samtidig.
- Å kritisere atomvåpenforbudet for å legge opp til ensidig nedrustning er det samme som om man i sin tid skulle kritisert biovåpenkonvensjonen eller kjemivåpenkonvensjonen for å legge opp til ensidig nedrustning – eller Genève-konvensjonene for å legge opp til ensidig overholdelse av regler i krig.
- Det var åpenbart at USA og Russland ikke ville ha signert kjemivåpenkonvensjonen uten at de seg imellom var enige om det. Det er ingen som ser for at USA eller Russland kommer til å signere atomvåpenforbudet og ruste ned ensidig. Avtalen legger imidlertid opp til

at de en gang i framtida kan signere avtalen sammen, og den bidrar til å skape press for at nettopp det skal skje.

- Forbudstraktaten kan signeres av land enkeltvis, bilateralt (for eksempel India/Pakistan) eller i større grupper. Atomvåpenstater som slutter seg til avtalen kan fremforhandle nedrustningsavtaler som vedtas som protokoller til forbudet, og disse protokollene kan gjelde to eller flere atomvåpenstater i fellesskap. Det kan også inngås avtaler om nedrustning ved siden av forbudet før en tilslutning.
- Det er også adgang for tilslutning fra atomvåpenstater enkeltvis. Det er for eksempel et utbredt ønske at Nord-Korea skal ruste ned ensidig, og ikke vente til det er enighet om en ni-stats-avtale. All fremdrift innen kjernefysisk nedrustning kan ikke være låst til en ni-stats-avtale.
- Dessuten: Atomvåpenforbudet er først og fremst en humanitærrettslig avtale, som utdyper prinsippene om hva slags midler og metoder som skal være tillatt i krig og konflikt (i motsetning til ikkespredningsavtalen, som tolererer og legitimerer fem staters utvikling av, besittelse av og trusler om bruk av atomvåpen). I tillegg er det en avtale som trekker opp et rammeverk for hvordan atomvåpenstater kan slutte seg til og ruste ned.
- Forbudstraktatens viktigste funksjon er å forsterke presset på atomvåpenstater, for å få dem til å hente fram den nødvendige vilje til å forhandle med hverandre om nedrustning – uten at de på forhånd har sluttet seg til forbudet. Framgang på nedrustningsfeltet – unilateralt, bilateralt, multilateralt – avhenger av at vi bygger en sterkere norm mot atomvåpen.

«Forbudet har svake verifiseringsordninger / innebærer et tilbakeskritt på verifiseringsområdet.»

- Feil! Forbudstraktaten forplikter partene til å verifisere nedrustning, og den gjør det ulovlig for landene som har ratifisert IAEAs tilleggsprotokoll å trekke seg fra den – i motsetning til ikkespredningsavtalen NPT, som ikke inneholder bestemmelser for verifikasjon av kjernefysisk nedrustning overhodet, og som ikke hindrer land i å trekke seg fra IAEAs tilleggsprotokoll. New START verifiserer ikke kjernefysisk nedrustning, men leveringsmidler.
- Ingen eksisterende avtaler inneholder bestemmelser om verifikasjon av kjernefysisk nedrustning eller gjør tilleggsprotokollen under IAEA obligatorisk. Det er dermed vanskelig å skjønne hvilket instrument forbudstraktaten er mindre egnet eller svakere enn. Forbudstraktaten

oppfordrer derimot partene å utvikle metoder og ordninger for å verifisere nedrustning i fremtiden.

- Tabellen under er hentet fra Norsk Folkehjelps [Nuclear Weapons Ban Monitor](#) og viser hva som er inkludert i verifikasjonsmekanismene under NPT og atomvåpenforbudet.

VERIFICATION IN THE NPT AND THE TPNW

	NPT	TPNW
VERIFICATION OF ELIMINATION		
Verification of the elimination of nuclear weapons and nuclear weapon programmes mandatory?	<p>✗ Not regulated by the NPT.</p>	<p>✓ All states that join the TPNW while still in possession of nuclear weapons must accept a time-bound plan providing for the verifiable elimination of their nuclear weapons and nuclear-weapon programmes. (Art. 4(2))</p> <p>✓ All states that have disarmed before joining the TPNW must demonstrate to the international authority designated by the States Parties to the Treaty that the weapons and programmes have been eliminated.¹ (Art. 4(1))</p>
VERIFICATION OF NON-PROLIFERATION OF NUCLEAR MATERIAL		
IAEA comprehensive safeguards agreement mandatory?	<p>✓ Mandatory for non-nuclear-weapon states parties. (Art. III(1))</p> <p>✗ Not required and thus voluntary for the five 'nuclear-weapon states'.</p>	<p>✓ Mandatory for all states parties. (Art. 3(1) and (2) and 4(3))</p>
IAEA additional protocol (or instrument of similar or higher standard) mandatory?	<p>✗ Voluntary for all states parties.</p>	<p>✓ Mandatory for all nuclear-armed states that join the TPNW.² (Art. 4(2) and (3))</p> <p>✓ Mandatory for all former nuclear-armed states that join the TPNW.² (Art. 4(1))</p> <p>✓ Mandatory for all states parties that had an IAEA additional protocol in force upon the entry into force of the TPNW (appx 70% of potential states parties). (Art. 3(1))</p> <p>✗ Voluntary for the remaining states parties.</p>
Non-binding recommendation to adopt IAEA additional protocol?	<p>✓ The 2010 NPT Review Conference Action Plan "encourages" all states parties which have not yet done so to conclude and bring into force an IAEA additional protocol (Action 28).</p>	<p>⚠ A first or subsequent meeting of states parties to the TPNW may consider adopting a non-binding recommendation similar to that adopted in the NPT urging all states parties to conclude and bring into force an IAEA additional protocol.</p>

- 1 This does not apply to states that disarmed before the adoption of the TPNW on 7 July 2017, notably South Africa. However, South Africa already has an IAEA Additional Protocol in force.
- 2 The text of the TPNW does not make explicit reference to the IAEA Additional Protocol. It requires, however, that all current and former nuclear-armed states that join the TPNW conclude a safeguards agreement with the IAEA sufficient to provide credible assurance of both the non-diversion of declared nuclear material and the absence of undeclared nuclear materials and activities. In practice, this means at least an IAEA Additional Protocol as well as the IAEA Comprehensive Safeguards Agreement.
- 3 See footnotes 1 and 2.

«Atomvåpenforbudet kan svekke ikkespredningsavtalen.»

- Det er ingen motsetning mellom ikkespredningsavtalen og forbudstraktaten. Tvert imot, forbudet utfyller og forsterker ikkespredningsavtalen, og bidrar til å realisere ikkespredningsavtalens artikkel VI som forplikter atomvåpenstater til å ruste ned og avskaffe atomvåpen.
- FNs generalsekretær Antonio Guterres har fremhevet atomvåpenforbudets betydning og understreket at atomvåpenforbudet er [fullt forenlig med ikkespredningsavtalen](#). Også [regjeringens utredning](#) konkluderer med at det ikke er noen motsetning mellom ikkespredningsavtalen og forbudstraktaten.
- Deltakelsen i NPT-møter har økt i 2017-2018
- Det er heller ikke opplagt at det er negativt om flere land prioriterer et nytt instrument som kanskje kan gi bedre resultater for nedrustning enn NPT har gjort.